

potest permanente alia: illa vero accidentaria, sine qua actus esse potest permanente alia; quartæ cum in proposito actus futi esse negaret sine malitia furti, bene tamen sine malitia mæchizie; dicendum est, illam esse essentialiter actum in genere moris, hanc vero accidentalem, & sic in aliis partibus erit dicendum: Neque absurdum est in esse moris actum specificari ab objecto materiali saltem quod malitiam, licet sit absurdum in esse nature.

- 193** Tertia agitur difficultas, est de bonitate, quomodo debet esse bona, ut actus sumat bonitatem ex obiecto, in quo puncto resperio sententias. Prima docet sufficere virtuale, & interpretativum dimitaxat voluntarium de ipsa honestate, nam si hoc sufficit, ut ab objecto malus actus accipiat malitiam; ergo etiam, ut ab obiecto bono accipiat bonitatem; cum non minus sufficiat obiectum bonum ad bonitatem communicandam, quam malum ad communictionem malitiam actum humano, ita sentire videtur Medina par. 2. q. 18. art. 9. concil. 5. & q. 19. art. 2. & ultimo scindendum, ubi docet ad hoc, ut quis exercitus actu misericordie, vel cuiuscumque alterius virtutis, talis esse, ut in actu exercito feratur in obiectum, quod scilicet est ratione conforme, est in actu signato illius honestatem non intendat: Hoc ipsum expusius docuit Hacquer tract. de bon. & mal. humanorum actuum controv. 17. ubi tractans de bonitate ex circumstantia desumpta inquit, ut circumstantia tribuante bonitatem a divi non esse necesse, ut directe finis cognitis, & volite, sed sufficiere, ut sine tantum volite indirexerit. Alia sententia externa docet, nemus latis non esse, ad actum moraliter bonum voluntarium indicandum, virtuale, ac interpretativum, sed nec etiam sufficiere quodcumque directum, & expusius de ipsa obiecti honestate, verum ulterius requiri, quod sit formale, & proper fei ipsam, ita ut bonitas obiecti, vel circumstantia apparetur, tanquam obiectum formale, & moribus, & ut ratio formalis appetit, ita possit, etiam non dicat, solo proper tale motivum, quod sit justitia, illam tribuere; sed etiam est actu vera misericordie scienter, & voluntarie erogare elemosinam pauperibus, cibis quod dicatur, solo proper motivum, quod sit misericordie, pecuniam indigenam dare. Hoc tamen ratione procedit ex malo intellectu secundum sententiam, quando enim illa afterit voluntatem facti debere in honestate proper ipsa operum honeste, plene non requirit, ut ultra honestate obiecti, feratur actus per quandam reflexionem in ipsam honestatem recte ratione explesus tale obiectum dicatur, ut nota Amicus scilicet, 3. art. 2. Tannerus disp. 2. g. 2. dub. 3. Coninch. disp. 2. art. 4. & alii sententiae passim. Tertia tandem sententia media facetur, ita non esse ad actum moraliter bonum voluntarium indicandum, virtuale, & interpretativum, sed necessarium esse directum, formale, & expusius de ipsa honestate obiecti; negat tamen replectere semper honestatem proper fei ipsam, & tanquam obiectum motivum, sed rationem formalem appetendi; ita Salas tra. 17. disp. 2. scilicet 3. Montefinos disp. 47. 45. Lorca disp. 24. Cornelio tract. 7. art. 3. dub. 1. Atriaga disp. 1. scilicet 5. Alvarez disp. 8. 7m. 1. 4. Gafenpus disp. 1. scilicet 6. P. Galleguis disp. 21. scilicet 3. Morandus tr. 11. q. 24. & in hoc sensu intelliguntur Medina pro 1. sent. citatum: pro cuius explicacione.

- 194** Dicendum Primo, ad actum moraliter bonum non sufficere voluntarium indicandum, virtuale, & interpretativum honestatis, sed ultius requiri, ut sit directe, & expresse volita, & amata; sed si quis faciat actum obiecto bonum, & honestum nulla habita ratione honestatis ipsius, sive illam non curando, is non facit actu moraliter bonum, & honestum; ut v.g. si quis iustitiam facit ex intentione solius Lucri; vel alterius redditus, quod suum est, ex solo meo, minimè curando, quod hoc sit conforme recte ratione, licet iustum agere dicti queat, non tam iuste, quia directe, & formaliter iustum, & bonitatem formaliter non amat; & hoc est, quod Arift. docere intendit 2. Eich. c. 4. cum aut, ut quis recte agat, requiri ut agat sciens, & eligens, & si hoc enim denotat debere honestatem esse cognitam, & expresse voluntam, & amata, siquidem particulariter sciens cognitionem significat, & eligens amorem denotat, quia auctoritas ad hoc præcisus probandum adducit a Scot. 1. disp. 17. q. 2. & ad illas autoritates, & 2. disp. 41. Probat ut etiam ratione, nam id est per actum malum contrahantur omnes malitia aliorum virtutum, quæ connexæ aliquo modo videntur cum obiecto, vel actu, qui libere exercetur, quia ad contrahendam obiecti malitiam sufficit voluntarium indicandum, & interpretativum, quod erga tales malitias habetur, & obiecto quod prævidetur est, ita connexæ cum tali actu, qui libere exercetur, ergo si quoque ad contrahendam obiecti honestatem confinile voluntarium sufficit, codem prorsus modo omnes virtutum honestates contrahentur, quæ cum obiecto connexæ prævidetur, vel cum tali liberè exercito, sed hoc est falsum, ergo &c. consequenter patet, & probatur subtilata minor, nam in ieiunio v.g. præter honestatem temperantia, quæ est essentia, prævidere telo connexæ, vel coniunctio gibile honestatem obedientia, si fiat ex precepto superioris; religionis, si fiat ob cultum Dei, ponenter; si fiat ob satisfactionem; quod si dicatur huicmodi honestates non esse connexæ ex natura rei cum obiecto ieiunii, sed ex fine extrinsecus, & intentione operantis; potest exemplum afferriri de aliis honestatibus cum ieiunio ex natura rei connexæ, sicut est honestus debitus amoris erga ipsum, quatenus est conservativus sanitatis; ite castitatis, quatenus ieiunium extinguere incitativa libidinis, & alii huiusmodi; & tamen si tales honestates non intendantur, sicut expresse, & directe volitæ, actus ieiunii tales non

nefost &c. quatenus in eorum delectabilitate, que est ratio volendi, & objectum formale talium actuum, mensura à ratione præscripta tertiarum, & obiectum servatam honestam nominatur; jam ergo confit ad actum moraliter bonum non semper opus est, quod feratur in honestatem proper fei ipsam expeditam, id est tamquam in objectum motivum, & rationem formalem volendi; sed sufficit interdum, quod concurrat, ut etiam conditio actus, qui est directe, & expresse volita, & amata honestas, ut bonitatem formalem refundat in actu. Denique si nullum est fundamenatum illud pro prima tententia ad dictum, quod non minus efficax est objectum bonum ad bonitatem actiū communicandam, quam malum ad communictionem malitiam; quamvis enim positus debitis requisitis id etiam de bonitate concedi possit; absolute tamen loquendo, quia bonum est in integra causa, & malum ex quoque defectu, placet requiruntur conditions, ut bonum sumat bonitatem actu communicet, quam malum malitiam.

Dicendum secundum, eto ad actum moraliter bonum requiri,

195

tur, quod objecti honestas sit cognita, ut talis, ac expresse volita, & amata; non tamen est necesse ut appetatur tamquam obiectum formale motivum, vel ratio formalis appetendi, sed sufficit, ut feratur in re cognitam, ut talem, etiam si non amet illum proper fei, dummodo illi rei non apponat malum finem, quo tunc actus visetur. Hac conclusio probari solet ab auctoribus tertia tententia, quia nimis durum videtur ad honeste operari dum proper requiri honestas appetatur proper fei ipsam; alioquin multi actus circu objectum bonum veritatis non essent boui, cum vix unquam fiat reflexio de convenientia ejus ad rectam rationem; & alias paucissimi exercerentur actus studiosi, praeterit ab idiots, & rubibus, qui ad huiusmodi formalitatem operantur non intendunt; & negari nequit, quin sit actus vera iustitia commutativa, quando debitor pecuniam solvit creditori sibi poscenti, etiam si non dicat, solo proper tale motivum, quod sit iustitia, illam tribuere; sed etiam est actu vera misericordie scienter, & voluntarie erogare elemosinam pauperibus, ab aliis quod dicatur, solo proper motivum, quod sit misericordie, & voluntarie ergo appetatur proper fei ipsam, & rationem formalem appetendi; ita secundum quod est ratione ipsam honestum, ut nota Amicus disp. 51. c. 3. & disp. 73. a. 7. Suarez disp. 6. scilicet 3. Articus disp. 14. scilicet 2. Averla q. 18. scilicet 4. Ovid. art. 4. comr. 3. pung. 2. Tannerus disp. 2. g. 2. dub. 3. Coninch. disp. 2. art. 4. & alii sententiae passim. Tertia tandem sententia media facetur, ita non esse ad actum moraliter bonum voluntarium indicandum, virtuale, & interpretativum, sed necessarium est directum, formale, & expusius de ipsa honestate obiecti; negat tamen replectere semper honestatem proper fei ipsam, & tanquam obiectum motivum, sed rationem formalem appetendi; ita Salas tra. 17. disp. 2. scilicet 3. Montefinos disp. 47. 45. Lorca disp. 24. Cornelio tract. 7. art. 3. dub. 1. Atriaga disp. 1. scilicet 5. Alvarez disp. 8. 7m. 1. 4. Gafenpus disp. 1. scilicet 6. P. Galleguis disp. 21. scilicet 3. Morandus tr. 11. q. 24. & in hoc sensu intelliguntur Medina pro 1. sent. citatum: pro cuius explicacione.

- 196** Dicendum Primo, ad actum moraliter bonum non sufficere voluntarium indicandum, virtuale, & interpretativum honestatis, sed ultius requiri, ut sit directe, & expresse volita, & amata; sed si quis faciat actum obiecto bonum, & honestum, non facit actu moraliter bonum, & honestum; ut v.g. si quis iustitiam facit ex intentione solius Lucri; vel alterius redditus, quod suum est, ex solo meo, minimè curando, quod hoc sit conforme recte ratione, licet iustum agere dicti queat, non tam iuste, quia directe, & formaliter iustum, & bonitatem formaliter non amat; & hoc est, quod Arift. docere intendit 2. Eich. c. 4. cum aut, ut quis recte agat, requiri ut agat sciens, & eligens, & si hoc enim denotat debere honestatem esse cognitam, & expresse voluntam, & amata, siquidem particulariter sciens cognitionem significat, & eligens amorem denotat, quia auctoritas ad hoc præcisus probandum adducit a Scot. 1. disp. 17. q. 2. & ad illas autoritates, & 2. disp. 41. Probat ut etiam ratione, nam id est per actum malum contrahantur omnes malitia aliorum virtutum, quæ connexæ aliquo modo videntur cum obiecto, vel actu, qui libere exercetur, quia ad contrahendam obiecti malitiam sufficit voluntarium indicandum, & interpretativum, quod erga tales malitias habetur, & obiecto quod prævidetur est, ita connexæ cum tali actu, qui libere exercetur, ergo si quoque ad contrahendam obiecti honestatem confinile voluntarium sufficit, codem prorsus modo omnes virtutum honestates contrahentur, quæ cum obiecto connexæ prævidetur, vel cum tali liberè exercito, sed hoc est falsum, ergo &c. consequenter patet, & probatur subtilata minor, nam in ieiunio v.g. præter honestatem temperantia, quæ est essentia, prævidere telo connexæ, vel coniunctio gibile honestatem obedientia, si fiat ex precepto superioris; religionis, si fiat ob cultum Dei, ponenter; si fiat ob satisfactionem; quod si dicatur huicmodi honestates non esse connexæ ex natura rei cum obiecto ieiunii, sed ex fine extrinsecus, & intentione operantis; potest exemplum afferriri de aliis honestatibus cum ieiunio ex natura rei connexæ, sicut est honestus debitus amoris erga ipsum, quatenus est conservativus sanitatis; ite castitatis, quatenus ieiunium extinguere incitativa libidinis, & alii huiusmodi; & tamen si tales honestates non intendantur, sicut expresse, & directe volitæ, actus ieiunii tales non

- 197** Praeterea evidenter probatur; quia alia ubi datur tantum una ratio formalis volendi, non potest esse in actu, nisi una bona, & sic obiectum materiale, & alia circumstantia bona quamvis expresse cognita, ut talis, & sic expresse volita, nonnam peccati bonitatis actu non afferent, quod est contraria experientiam, nam si vix dare elemosinam, ut satisfaciat pro peccatis, est actu Misericordie ex obiecto materiali, & postea in ratione obiecti formalis; si vix dare Deum, ut sacrificatus; non solum actu illi est castitatis ex obiecto formalis, sed etiam amoris, & charitatis ex materiali; & est contra, si vix carere vivere, ut Deo placeas, habet actu illi duplicitem bonitatem, castitatis quidem ex obiecto materiali, & charitatis vero ex formalis; quod utique non est, si sola ratio formalis; & motiva voluntati daret honestatem. Respondet Adversarii mordicus affirmando in his actibus unicam dimitaxat repetit bonitatem, quod scilicet, ex obiecto formalis derivatur; qui cum v.g. elemosinam elargitur, ut satisfaciat pro peccatis, non amat elemosinam honestas, sed paupertas, & sic de aliis actibus enumerantur. Contraria evidenter; falsum enim est in his casibus non amari obiectum materiale talium actuum, non supposita cognitione finis, & mediorum ad finem, non solum id verum amat, quod est finis, & obiectum motivum; sed etiam ipsa media, ut obiecta materialia, & terminativa, quia cum ipsa quoque terminant actu voluntatis verum, & propriæ, & sunt explesus per se volita, licet non proper fei, sed in ordine ad aliud, & proper aliud; si enim in firmis sciens, & eligens vult scilicet venire, licet non proper fei, sed proper sanitatem. Tum quia inde lequitur non esse meliore electionem maritari proper Deum, quam honestas recreationis, vel elemosinæ, & universaliter non est magis bonus, nec maioris meritum eligere opus insigne egregiae virtutis, quam aliud exiguum inferioris virtus extentione etiudem finis.

- 198** Respondebat Valsquez disp. 51. num. 1. electionem mediæ ex excellentioris ceteris partibus maiori est bonitatis, & meritum, quia magis conductus ad bonitatem finis intenti; non quia honestas species diffinitæ electioni adveniat, quia cum maiori bonum ex illis eligimus ex charitate, maius bonum volumus Deo, ac proinde magis eum amamus, & magis meremur. Sed hoc facile relietur, quia non ex alio capite maius bonum volumus Deo, cum eligimus opus aliorum virtutis; nisi quia huius honestatem habet medium electum; ergo præter bonitatem finis retinet honestatem propria virtutis, seu virtutis, ad quam ex se pertinet. Respondet Ovidius pung. 2. c. n. 30. nos Deo velle maius bonum, quando volumus obiectum aliorum virtutum, quia volumus obiectum ex se habens maiorem bonitatem obiectivam, non vero formalis, quia co ipso, quod obiectum illam habeat, est obiectum maioris complacientia erga Deum. Contraria haec responsio fei destruit, quia si elecio mediæ excellenter auger maiorem complacientiam erga Deum, iam refundit suam bonitatem formalem in illum actu complacientiam, & charitatis erga Deum; si enim cam non refunderet, iam eum

- 199** actum non augeret, nec dici posset obiectum maioris complacientia. Dices, in his casibus electionem mediæ excellentioris virtutis non esse meliore, quam inferiores, ex intentione ejusdem finis; quia tunc tale medium non amat, ut honestum, sed præcilius ut ille ad alium finem honestum consequendum; ut autem obiectum det suam bonitatem actu, cognoscit debet, & amari expreſſe, ut honestum. Nego, in his casibus medium excellentioris virtutis, est honestum, ut utiliter ad alium finem, non etiam expreſſe amari, ut honestum; quia honestas ipsa formaliter semper simpliciter est utilis ad promerendum, & placendum Deo, & una virtus utilis ad acquisitionem alterius; ergo potest amari propter hos fines expreſſe etiam sub ratione honestatis, quia utilitas in his casibus in honestate fundatur; id enim hoc opus est utile ad placendum Deo, quia honestum: unde apprehendit nequit, nec amari, ut utiliter ad talem finem, quin etiam expreſſe ametur, ut honestum: quod sufficit, ut habere quoq; dicitur actus electionis honestatem proprie virtutis, seu virtutis, ad quam ex se pertinet.
- Dicendum tertio, interdum honestatem debere amari propter fei ipsam formaliter ut actus illam formaliter contrahat, & aliter amarum non refundit formaliter in actu, dum autem dicere debere cognosci, & amari proper fei ipsam id intelligenti in sensu declarato n. 195, ab ipso Authoribus secundae sententie, ut excludant omnem reflexionem amoris, & cognitionis. Probat conclusio, & declaratur, in primis enim hoc necessarium est in quibusdam obiectis est indifferentibus, quia in esse moris nullus est. Interdum honestatem debere amari, ut habeat bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinseco operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis extrinsecus, ut v.g. quia actus confectionis de est indifferentes, ut fiat vel ad vitam honestatem, vel ab libidinis indifferentem, ut acquirat bonitatem ex fine extrinsecico, opus est ut honestas talis finis expreſſe cognoscatur, & proper fei appetatur, aliquo modo nullum bonitatem ex tali fine extrinsecico contraheret, sed in sua indifferentia remaneat; similius quando est aliquis actu ex obiecto bonus, qui adhuc ulterius honestari potest ex fine extrinsecico operari, opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis expreſſe cognoscatur, & proper fei appetatur, ut honestus talis finis extrinsecus, ut v.g. quia actus confectionis de est indifferentes, ut acquirat bonitatem ex fine extrinsecico, opus est ut honestus talis finis expreſſe cognoscatur, & proper fei appetatur, aliquo modo nullum bonitatem ex tali fine extrinsecico contraheret, sed in sua indifferentia remaneat; similius quando est aliquis actu ex obiecto bonum, qui adhuc ulterius honestari potest ex fine extrinsecico operari, opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonitatem, vel malitiam intrinsecam, & obiectum, ut enim actu obiectum indifferens honestatem participet ex fine extrinsecico operari opus est operari ut honestate operari, ut honestus talis finis non contingat contraria iudicium recte rationis, & sit ita paratus, ut si quid adverteret repugnans recte rationis, non ageret. Hec enim adverteret, & diligenter sufficit, ut actus dicatur honestus in genere moris, etiam si motivum ad operandum non sit honestus, ut habent bonit

etiam manifeste deducitur ab exemplo ab Arist. adducto in iurius re declaratione cum inquit, quod sicut non est Grammaticus, qui cal. & ignoranter facit rationem grammaticam bonam, sed debere ex scientia id facere, ita non sufficit ad honeste agentem, dum, quod cal. rem in honestam faciat, sed debet ex scientia, & ultra eligere; hoc autem totum adumbratum asse-
quitor quis co ipso quod agnoscit bonitatem in sua actione, & can amat, est etiam non sit formale motivum agenti: atque ideo dixi hunc Arist. texum, in quo tanta fundata secunda opinio, nostram secundam tantum affectiōne probare, & nihil ultra: potest etiam illa particula *propter ipsa* explicari negatiū, quantum operans, ut iure operari dicatur, sed non agat ex honestatis motivo, positiū debet tamen agere ex motivo honestatis negative, quatenus apponere non debet malum finem, quia tunc actus omnino vitiatetur: ac etiam curate debet, ne in ipsis circumstantiis annexis aliquid sit contra regulam rationis, nisi agens sufficienter operari dicetur propter bonum virtutem, est hoc non sit formale motivum agentis: qui hoc non cura pess ad honestatem actionis falso hoc modo attendit, opus virtutis non facit, & licet iustum faciat, non tamē iustus: & etiam in hoc fendo loquuntur Pates, dum dicunt operis honestationem ex intentione procedere, quatenus operans studiosè, ut sic operari dicatur, dum opus studiolum exercet, aut ex honestate fine formaliter operari debet, tanquam ex motivo, aut falso in actione de se honesta vitium finem apponere non debet, vel malam circumstantiam, alioquin iustum faceret, sed non iustus.

201 Secundū arguit ratione, si non est necesse, quod actus bonus fiat expressè propter honestatē ipsam, & bonitatem; ergo nullā cī difference inter bonum, & malum ab operante intentione; consequent probatur, quia etiam ad malum requiritur, quod ab operante sit aliquo modo cognitum, & volitum; ergo ad bonum ulterius requiri debet, ut res bona ametur propter se. Respondeo, negando consequentiam; ad cuius probacionem rursus negatur consequentia: quia plura adhuc discrimina remaneant inter utrumque, & inter alia praecepimus eis, quod ad militiam contrahendam sufficit voluntarium indirectum, virtualē, & interpretativē, ut dictum est ab inicio articulī, quod non sufficit ad contrahendam bonitatem, sed omnino requiritur voluntarium directum, formale, & explicatum, ut constat ex dictis concil. secundū; nam ad reddendum actum malum, sufficit, quod operans amet obiectū, quod malū circumstantiae vident afflictionem, etiam si actus explicito illam circumstanciam non amet, immo eam adeste nolle; ad rationem vero boni requiritur expressus bonitatis amor, que est in obiecto; talis autem amor etiam medium ipsū relipit, verē enim, & propriē etiam media ipsa immediet amatur, estis proper alius, & ad aliud ordinata, sicut etiam verē, & propriē obiectū conclusio nis in immediate cognoscē dicitur, lice posse
lamētū malū. Negatur consequentia, quia menū ratione precepta, que facit bonus etiam actus illos, qui ex obiecto fuit indifferentes, est dictum rationis precipitantes, vel fatem confulentes, non verē purē permittentes hoc enim facit tantum actum licitum, non autem positivē honestum, ac proinde indiferentem, cui difficultas, ut aliquam apparentiam fidentē, ad hunc magis satisficeret, quod est ab aliquam indifferenteribus nro. 342. Ad ult. respondent aliqui ex discursu tantum probari, actum illum physice non procedere à virtute temperante, non verō inferti ad eam formaliter non pertinere, quia potest actus moraliter ad aliquam pertinere virtutem, hoc est illius honestatē habere, etiā physice non pertinere, hoc est non possit physice ab ea procedere; quam solutionem relicit Ovv. quia in omni Schola idem est hunc actum esse ab hac virtute elicimū, & illius bonitatem habere, ideoque sine fundamento unum ab alio fecerit, sed quicquid sit de his foliis, que optimè defendi potest, ego absolutē negarem antecedentes, nam experimentū videmus, qui frequenter abstinet a cibo, ut illum de pauperibus, non solum acquirent habitum misericordie pauperibus, sed etiam habitum abstinentiae, sciat etiam qui calē vivit, ut Deo placet, non tantum acquirit ex his actibus frequentatis habitum amoris erga Deum, sed etiam habitum castitatis, & sic alii similibus.

pier obiectum premisarum: non ergo ex hodi, quod plus ad bonum requiratur, quam ad malum, necessarii deducitur, quod honestas debet propter se amari, ut bene advertit Arriaga loc. cit. etiam si probabilitatem existimat oportet sententiam, debere amari bonum motivum honestum.

Dices bonitas est obiectum formale, & motivum voluntatis in genere, ergo bonitas honesta est obiectum formale, & motivum voluntatis honesta. Nego conquentiam, & ratio disparitatis est, quia si aliquid apparatur in genere, debet habere aliquam rationem, cum appetatur, & ametur, quae est bonitas aliqua; ut autem aliquid honeste ametur, non tempore nisi necessitate, quo ipsa bonitas honesta sit ratio formalis motiva, & alicitiva ad actionem; sed potest esse aliquid aliud bonum cum iudiciorationis, & mensura ab eo praesuppositum, ut declaratum est n. 196. Dices, quando amatur honestas propter aliud, non tam ipsa amatur, quam aliud ad quod ordinatur, ut qui vult exercere iustitiam mercaturam propter lucrum, non tam amat iustitiam, quam lucrum. Negatur assumptum, ut constat ex dictis n. 197, supposita enim cognitione finis, & medium, actus amoris non solum immediate, & expediti tangit finem, sed etiam media, licet ut ad finem ordinata; verum tamen est, quod ut honestas in tali casu refundat bonitatem formalem in actione electionis, non debet apponi finis in honestus, vel indiferens, ut contingit in exercente mercaturam huiusmodi propter lucrum; tamen ob apportionem talis finis facit utique iustitiam, sed non iustitiam, sed quod si exercet iustitiam mercaturam, ut honeste lucrecedat a sustentandam familiam, cum hic sit finis honestus, facta iustitium, & iustitiae potest citam dictam finem indifferenter non impedita bonitatem

¹⁰² **Terdi.** *urget Tannerus, omnis actus virtutis procedit ex prudentialia; haec autem reficit humefactum, qua tale, ergo &c. Deinde arguit Averroes, cum voluntas mouetur ad aliquid appetendum, vel moverat ratione honestatis, vel ratione iucunditatis; si mouetur ex iucunditate obiectu, per hoc non agit recte, & honeste moraliter; ergo ut actus fr. honestus, debet obiectum esse voluntate ratione honestatis. Tandem arguit Ovviades, actus quo*

et velut, ergo quantitas materie operis bonitatem augebit, & et solum indecet, si virtualiter sit cognita, & volta. Epondos, quod licet loquendo de circumstantiis, qui inerent ex parte actus eliciti voluntatis, & consistant in modo operandi, ut hunc intentio actus, aut facultas, vel difficultas in operando, qui proinde dici possunt circumstantia formae operis non ita quod sint directe cognitae, & voluntas, ut deinceps bontatem, quia tenent ex parte actus eliciti, quod est voluntarius per se voluntatis, non autem obiective, quia non deesse esse cognitus, & voluntas, tanquam obiectum, non est taliter de circumstantiis obiectivis, ut hanc tantitas, locos, tempos, & similes, que se tenent ex parte obiecti, debent esse dicentes, & expresse cognitae, & voluntate, ut actus deinde bonitatem humano ieiuni, & eligens vult obiectum, live vult facere actum in ranta quantitate, loco, & tempore, debent esse, atque, esse expresse, & directe volentes, non quidem principiantes, sed concordanter, nec motu, sed cantum terminantes, unde ad primum concedo, quod ad obiectum, voluntatis, & quoque pertinent, non quidem primarium, & motionem, sed secundarium, & terminatum, & haec ratione dicuntur circumstantia obiectiva, quod sufficit, ut dicantur esse circunstantiam actus.

Prima Conclusio

Primum itaque dicendum est, omnem actionem humanam tam exteram, quam internam habere aliquos circumstantias, a quibus aliquam deum, bonitatem, vel malitiam ab ea divergam, quam ex obiecto habent. Hec conclusio habetur expressa ex Concil. Trinitatis, capitulo 5. & canon. 7. ubi definit in confessione explicandas esse circumstantias, quae peccati speciem mutant, hinc quibus pesceata a potestatibus integræ exponuntur, & licet loquuntur solum de actibus malis, idem tandem aliter quoque debet de bonis ex partite rationis, & quod non solum loquatur de circumstantiis exterioribus vel actionibus, sed etiam interiorum ex eo palam debeat, quod ibi præcepit in confessione aperiens ut sit eis praefixa circunstans peccata omnia, etiam occultissima huius, ex quo imprudente non solum peccata eximia sed etiam interna aliquas habere circumstantias, & eam præcipue tradidit Schoenium Proceres cum suis articulis D.Thom. p.2. q.18. ar.3. & Scotus 1. diff. 7. q.24. nr.5. ad sententiam, & qual. 18. q. de primis & probatis evidentiis, quia nulla est actio humana tanquam extrema, quam interna, quia ultra bonitatem, vel malitiam essentialiter, quam habet ex obiecto, non habent etiam aliquam accidentalem, & secundum illud ex aliandis, quae adesse, & absesse potest falva specificatio, & maius ex obiecto desumpta; etenim experientia conflat ratione circumstantiam a secum reddi magis conformem regulis morum, vel diffinientem, ac magis laude, vel virtutem dignum, magis etenim conformis regule rationis, & laude dignus actus fervidis charitatis, quam temeritas, actus qui fit ex votis, quam qui fit sine illo elemosina maior, quam in mortuorum defunctis & virtutibus dignum hominidium. Ceteri autem iaceat in luce lacra, quam trophano.

ARTICULUS QUARTUS.

*Quomodo actus humani sint boni, vel male ex circu-
stantiis.*

Iam diximus duplcent ea bonitatem, & militiam actum moralum, alteram substantiam, & primariam, quam ex objecto defumus, de qua hactenus regimus, alteram accidentalem, & secundariam, quam habere dicuntur circumstantias unde nomine circumstantia hoc intelligunt id, quod circumstant obiectum actus, & actum ipsum jam constituit in suo esse ipse, & illi aliquo modo accedit, non tantum in esse nature consideratis, sed etiam in genere motis, ita quia explicatio notionis circumstantie convenient Theologom, unde patet. Vulpes in Janus erat dicitur, &c. dicitur, in quantumcircumstantia hic intelligi quicquid accedit actui humano in esse natura, & in genere motis nomine circumstantia significari possit, & inveniatur ad aliud obiectum, non obiectum proprio nomine.

teram dīp. 28. q. 7 breviter, & eruditè contrà Caiet. de hoc dis-

cernentem juxta doctrinam Scoti p. 18.

Secunda Conclusio.

202. Secundum dicendum est, aliquas cito circumstantias augere bonitatem, vel malitiam actus tantum intrat eandem speciem; pro quo nota dum est circumstantia esse duplices genitivis, alia dicuntur formales, & alia obiectivas; formales sunt que te tenet ex parte actus, ut tunc intensio, & remissio actus, maior vel minor libertatis, facilitas, vel difficultas in operando, duratio, &c. obiectivas vero dicuntur, que te tenet ex parte obiecti, ut major, vel minor quantitas elemosinae, maior, vel minor indigentia iubici, circumstantia loci, temporis, personae &c. itaque circumstantia prioris generis bonitatem, vel malitiam augent intram eandem speciem, quia non afferunt actu motuum virtutis specie divergunt, ut patet in hoc actu interiori, volo colere Deum, qui est actus bonus ex obiecto pertinens ad speciem Religionis, cui si accedit haec circumstantia, volo colere Deum omni conatu, jam actus fit melior in eadem specie virtutis; hoc idem confat etiam in circumstantiis obiectivis, ut si quis velit dare contum aucto elemosina, carceribus plus meretur, quam qui vult dare decem, quia in iurius circumstantia obiectiva non afferunt mouvunt virtus specie diversam à motivo principali obiecti; Hoc tamen interest inter circumstantias formales, & obiectivas, quod illa non temperant bonitatem, vel malitiam intram eandem speciem, sed tunc rancor, quando spectant ad idem obiectum virtutis, vel vice versa, major, vel minor quantitas in actu futu, vel elemosina circumstantia vera formales tempore augent bonitatem, vel malitiam intram eandem speciem, quia sunt quedam mortalitates ejusdem bonitatis, vel malitiae, sicut enim habet augmentum bonitatis, & malitia actus ad bonitatem, & malitiam euidenter virtutis, vel virtutis autem.

203. Ceterum est aliqua difficultas in explicando, quale sit argumentum nos bonitatis, vel malitiae ex circumstantiis, antea licet sit per modum intentionis, vel potius extentionis, circa quod lori varijs modis dicendi; scilicet tamen, Scotti doctrina quod. 8. quod bonitas moralis in actibus humanis non sit una unitate simplicitatis, ac individualitatis, sed una unitate ordinis, confitit plurimum ex pluribus partibus, bonitatem quemadmodum pulchritudo componit ex proportione membrorum, & accidentium, huius ex proportione humorum fratre, inquam, haec doctrina, prædat dicere tale argumentum fieri ex extencionem actus interioris, sicut enim iuperius dictum est, & participare bonitatem ex obiecto propertendentiam, & habitudinem ad ipsum, sic pariter ex proportione dicendum est, participare hanc bonitatem ex circumstantiis proprii simili tendentiam, & habitudinem ad ipsas, & ad eam bonitatem obiectiva sumptum quo enim voluntas voluntaria obiecta honesta, etiam attingitur per modum adiunctum ad unum primum, & principale, eo melior est. Dices, ex hoc maiori extensivo augmento bonitatis, vel malitiae in actu ex circumstantiis, deduc quoque maius augmentum, intensum, tanto enim major, & intensior est bonitas actus interioris, quanto enim majoribas obiectivas, at in pluribus obiectis est maior bonitas obiectiva, quam in uno; ergo actus in plura obiecta tendens intensivè etiam melior est, quam tendens tantum in unum.

Responso negando nequalem, ad probacionem nego maiorem, & minorem: maiorem quicunque qua intensio bonitatis non lumen ex obiecto, sed ex intentione emitatur, ipsius actus quod enim emitas adhuc plures gradus, eo intensiore, intensio autem extensis pender ex conatu operantis, & non ex obiecto, quando licet vales, hec consequentia actus veritatis circa praestans obiectum, ergo in sua specie melior est, nam ea deducere non valit, ergo ex intentione, quia fieri potest, ut actus circa obiectum interioris ordinis v.g. temperante intensitate vel melior, quam aucta charitas, quia fieri potest, ut habet plures gradus intentionis in sua emitatur, si numerum actus temperante majori etiam conatu, quam aucta charitas; et etiam fala minor, quam in pluribus obiectis est maior bonitas extensiva, quam in uno, non vero intensiva, quam in uno, lo propter esse bonitas & essentialem perfectionis, quam sit in illis pluribus, si illud unum est obiectum superiorius ordinis, ut Beccanus avertit q. 4.

210. Sed urge adhuc maior difficultas, quia potest aliquis actus attingere infinitam quantitatem obiecti, utroque illi quis habeat complacientiam (efficiens enim affectum habere non potest) ergo etiam pauperibus infinita pecuniam in hoc enim actu debitur esse bonitas, vel malitia infinita, & in infinitum excendens omnem a iustitia tali specie, circa finitum obiectum, ut argumentum communis calculatorio deducere potest, finitas quoque difficultas fieri solet de circumstantia durationis actus, quo-

tum quis diutius in actu bono perseverat, actus est melior, & meritorius augerit: & quo diutius continuat malum, peior fit actus, & peccatum aggravatur, at in ipso divisibili tempore sunt infinitae partes ex 6. Plur. ergo videtur fieri argumentum in infinitum. Responso communis est, & quidem valde, conformis Scotti doctrinae alibi non semel traditæ in similis materia, negando consequentiam, quia ad hoc, quod obiectum infinitum infinitam perfectionem tribuit acut in ipsum tendenti, opus est, quod tendat in illud modo infinito, etenim si tendit finito modo, licet tribuit in iure in certa quadam proportione, quam faciat obiecta interioris ordinis, non tam nichil sibi simpliciter aequaliter, ut manifestum est de vocatione beata, & de actibus fidei, pieti, & charitatis, quibus circa obiectum infinitum veritatem: quia tamen illud arduitus finito modo, finitum quoque ab eo de circumstantia perfectionem, licet proportionem quadam maiorem, atque tunc infra operis vulgaris argumenti calculatorio, ut dictum est in 7. dīp. 6. de Vocatione Beata. q. 1. ar. 2. num. 3. quia ergo actus, quo qui vult dare vellet potest eleemosinam specie diversam à motivo principali obiecti; Hoc tamen interest inter circumstantias formales, & obiectivas, quod illa non temperant bonitatem, vel malitiam intram eandem speciem, sed tunc rancor, quando spectant ad idem obiectum virtutis, vel vice versa, major, vel minor quantitas in actu futu, vel elemosina circumstantia vera formales tempore augent bonitatem, vel malitiam intram eandem speciem, quia sunt quedam mortalitates ejusdem bonitatis, vel malitiae, sicut enim habet augmentum bonitatis, & malitia actus ad bonitatem, & malitiam euidenter virtutis, vel virtutis autem.

Tertia Conclusio.

211. Tertiū dicendum est, aliquas etiam circumstantias addere bonitatem, vel malitiam specie distinctam à bonitate, vel malitia ex obiecto desumpta ita Scott. q. dīp. 17. q. 1. N. Et quidem quod malitia pater ex Concil. Trid. loc. cit. obligante ad confundendum circumstantias speciem mutantem, & pater exemplo homicidi Clerici, actio enim talis ex obiecto est in specie iniustitia, sed conditio pater: addita confitit eam in nova specie, scilicet, sacrilegium super iustitiam, quam actus omnium virtutum imperat charitas, ut habet Scottus q. dīp. 14. q. 2. S. ad alia conclusio: tunc quia si tota bonitas est ex fine, omnia media essent æqualis bonitatis, & frustra eligeretur unum medium pro aliis, scilicet pater, quia bonitas suis est eadem, ergo aliquae possunt, addere bonitatem specie distinctam, cum sit per ratio: cum tunc bonitas, seu honesta circumstantia potest pertinere ad distinctam virtutem; ut si quis velit dare eleemosinam loco Sacro, vel pauperi Sacerdoti, pan illa conditio loci, vel personae pertinet ad virtutem Religionis, quae est distincta à virtute misericordie, sicut in homicidio Sacerdotum dicendum conditionem per sona inducere malitiam faciliq[ue] distinctam à malitia homicidi: unde actus ille erit in duplice specie virtutis, nempe misericordie, & sacrificij. Nec valeris diffidere a Vaquer dīp. 5. q. 5. allam esse rationem de bonitate, quia haec deberi moveat voluntatem proper ipsam. Nam primo haec conclusio potest intelligi, si supponatur simili intelligenti potest utriusque virtutis; Tunc quia verius est ad actum bonum sufficere, quod circumstantia honesta sit expressa cogniti, & voluti, etiam non proprius ipsam, sine circumstantia insufficere ut confar ex dictis art. prece.

212. Sic Dices, non potest aliud esse in duplice specie; neque enim Petrus esse homo, & equus simul; ergo nequit actus habere duas bonitatem, vel malitiam specie distinctas. Respondeo alium quod esse verum de pluribus speciebus essentialibus, non autem de pluribus accidentibus; sicut ergo in esse natura quod est in una specie essentialis, potest continui deinde in pluribus accidentibus per plura accidentia fieri advenientia specie diversa; ita in genere moris actus habens unam bonitatem, vel malitiam essentialē ex obiecto, potest suscipere alias accidentes ex circumstantiis advenientibus, quae confutent eius accidentia in esse moris. Neque in hoc est illa difficultas; Sed tota difficultas in hoc puncto confitit in discernendo, quod nam sit bonitas primaria, & essentialis, & quoniam secundaria, & accidentalis in actu, quo volo dare eleemosinam pauperi Sacerdoti; & quoniam prima, & secundaria malitia in actu, quo volo Sacerdotem occidere; Et quidem quantum ad malitiam spectat res decima manet regula generali manit tradiit. ar. 3. ab initio n. 192. quod, scilicet malitia primaria in actu sumi debet ab eo, super quod in immediatē cadit volo dummodo illud obiectum sit de malum, & non indifferens; secundaria vero ab eo quod est secundarij, & concordantē volutum five expressio, five interpretatio: quare in exemplo positus actus voluntarii homicidio Sacerdotis primam, & essentialē malitia speciem sumit ab homicidio; secundarij vero, & accidentalem ex factilio, & sic de aliis: & ratio fuit ibi affligens, quia malum, ut specie actus, non potest quod fit propter se voluntum, ut dici sole de bono; sed sufficit, quod terminari aliquo modo actum voluntarii, si voluntarius, non est necesse, quod pro cognoscatur, neque alio actu diligenter sit formaliter, & expresse voluntus ita etiam ad hoc, ut circumstantia ex parte ejus se tenentes, quare ad bonitatem, & malitiam sumuntur ex circumstantiis obiectivis, oportet eas in se cognosci, non tantum materialiter, sed etiam formaliter, hoc est ubi ratio non potest voluntum, ut quod, & in rectō nisi sit pro cognitum ex Scotto 1. dīp. 20. q. 1. m. adiut. ita etiam circumstantias ex parte ejus se tenentes, quare ad bonitatem, & malitiam sumuntur ex circumstantiis obiectivis, oportet eas in se cognosci, non tantum materialiter, & malitia; ratio est, quia cognitio est necessaria ad voluntarium, quod necessario ad bonum, & malum requiritur; unde si quis immutabiliter ignorat haec, quia cognitio, est alienum putans esse suam, non peccat, quod a fortiori de bonitate dicendum est, autem erit ad malitiam inchoata quemadmodum cogitatio, vel suspicio, cum quia potest esse ignorantia viciabilis, que non excusat, ut dictum est n. 192. Quamvis autem, ut circumstantia obiectiva dent malitiam, debeat esse prefato modo præcognitum; non tamen requiritur, ut sine per-

Quarta Conclusio.

Quarid dicendum est; ut circumstantias formales dent bonitatem, vel malitiam, opus non esse quod intendantur, neque quod præcognoscantur; quod probatur a posteriori, quia sicut qui elicit actus charratis, melius operatur, quam qui unum tantum, quamvis, non cognoscat ipsos actus, ita qui liberè elicit actum unum melius operatur, quam qui remissum, licet ipsam intensitudinem non cognoscat, quod idem dicendum de malitia duratione, ac etiam libertate actus boni: quilibet enim talis circumstantia est voluntaria, & voluta, ut quo, sicut impleretur actus, licet non sit volita, ut quod; & hic voluntarii modus sufficit, ut haec circumstantia bonitatem, vel malitiam in actu refundant: Ex quo etiam elicit ratio à priori, quia quemadmodum, in actus ipse voluntarii si voluntarius, non est necesse, quod pro cognoscatur, neque alio actu diligenter sit formaliter, & expresse voluntus ita etiam ad hoc, ut circumstantia ex parte ejus se tenentes, quare ad bonitatem, & malitiam sumuntur ex circumstantiis obiectivis, oportet eas in se cognosci, non tantum materialiter, & malitia; ratio est, quia cognitio est necessaria ad voluntarium, quod necessario ad bonum, & malum requiritur; unde si quis immutabiliter ignorat haec, quia cognitio, est alienum putans esse suam, non peccat, quod a fortiori de bonitate dicendum est, autem erit ad malitiam inchoata quemadmodum cogitatio, vel suspicio, cum quia potest esse ignorantia viciabilis, que non excusat, ut dictum est n. 192. Quamvis autem, ut circumstantia obiectiva dent malitiam, debeat esse prefato modo præcognitum; non tamen requiritur, ut sine per-

se volitæ, & intentæ, nec formaliter, nec materialiter; ad malum enim tam ex obiecto, quam ex circumstantia fatus est esse indirecte voluntum, quia tenetur quicquid ex virtute cuiuslibet honestate abstineat ab actu, quem leit habere deformatum vitiū oppofiti, aquae ideo circumstantia mala actuū inficit, etiam non sibi per se intenta, & exprefſe volita, dummodo fit cognitio; unde in furtum rei faciat facilegium, opus non est, quod quis furari delibetur ex motivo, quod res est facta; quinim̄ etiam si diplacit rem esse facram, libertius canablatur, si facram non est, adhuc facilegium incurrit, quia talis diſplicet ceterum inefficax.

216 Hic tamen advenit ut, quod licet generaliter sit verum, ut circumstantia obiectivæ speciem malitiae, per se non requiri, quod intendantur; in aliquibus tamen evenire per accidens, quod debent esse per se volitæ, & intentæ falem materialiter co modo quo malum intendi potest ex dictis num. 12. pro cuius rei declaratione recolendum est ex Scoto 4. dif. 1.2.1. p. circumstantiam aggravantem peccatum quadam esse generales, que, feliciter, in omni peccato includuntur, ut inobedientia, ingratiatio, contemptus Dei, & similes; quadam vero esse speciales, que feliciter, non in quolibet peccato includuntur, sed speciali prohibitione prohibent omnino dispatra a prohibitione, quia prohibetur obiectum, cui per accidens adiunguntur, itaque doctrina tradit, non oportere circumstantias, ut deinceps malitia, quod fint per se volitæ, & intentæ, intelligitur de circumstantiis specialibus; nam qui occidit clericum, vel furat rem lacram, vel habet copulam cum conjugata, effet lactelegus, & adulter etiam si nollet adiungere has circumstantias; Circumstantia vero generales, ut tribuant speciem malitiam actu debent esse per se volitæ, & intentæ falem materialiter, aliquo speciem malitiam non tribuant diffimilam ab ea, quia est in fuito v. g. in sua specie, & sic de aliis; & ratio est, inquit Doctor, quia generaliter involuntur in omni peccato, vel tanquam propria passione, vel tanquam gradus quidam genericus; eo enim ipso quod quis considerat actuū hunc esse peccatum, illumine committit, considerat implicitè, & vult intendit & omnes prafatae circumstantias, qui non oportere eas distinet in confessione exprimere: si tamen peccans eas per se intendat, ut si peccet ex motivo Deum offendendi, vel legi eos non subiciendi; tunc peccatum speciales contrahere malitias distindit in confessione aperientas nempe intia Dei, inobedientie, superbia, contemptus divinitatis legis, & sic de aliis: ita quod Medina par. 2. qu. 72. art. ult. Curiel. q. 73. art. 8. ab. 5. Averia. q. 18. sed. 8. & ali. passim. Neque obiectum Amici dif. 1.4. sed. 11. de nocturno spirituali, quod est circumstantia generalis per se inclusa in quolibet peccato, ad quod committendum proximus inducitur, & tamen etiam exprefſe non intentum specificat scandalum peccatum. Nam de circumstantia scandali apud Theologos controvertiturum ne habeat, ut circumstantia speciales, vel generalis.

217 Sed quares, cur iste clericus occidens, & videns hujusmodi homicidium esse contraria legem communem contraria legem, & contraria legem promitti, non contrahit specialiter malitiam ingratitudinis, inobedientie, contemptus, & odii, nisi deliberat intendat agere contraria has leges ex contextu, scilicet, beneficii accepti exprefſe volito, & ex contextu praecipi, quia praecipuum, & ex intentione non parendi superiori. Relp. cum in superioribus jam dictum sit cum Scoto 4. dif. 17. qu. 1. N. circumstantiam non afferre specialem malitiam diversam ab ea; quam dat obiectum cui accidit, nisi specialiter, ac diversa prohibitione sit verita, diversaque dicat disformatum ad rationem: cumque hanc specialem prohibitionem ac disformatum non habeat illa generales circumstantias, nisi quatenus sibi adiungi potest ab operante exprefſa intentio contemendi beneficium, vel obviandi praecipto, quia praecipuum est: hic est, quod refundere nequeunt speciales malitiam nisi earum honestetas specialiter intendatur; quare si rem bene confidere, non requiritur affectus hic non cognita, aut operis bonitate, intrā carentem speciem, quod est fatis probabile. Quod vero cognita, & intenta maiorem refundat bonitatem, non probat, quod te sentex ex parte obiecti; universaliter enim quilibet circumstantia formalis maiorem dat bonitatem cognita, & volita, ut quod, quam cognita tantum, & volita, ut quo, sicut ipse actus.

Quarta Conclusio.

Quintus tandem dicendum, circumstantias interdum conferre posse primam, & essentialiē bonitatis, vel malitiae speciem, quo calū definiunt esse circumstantias, & totaliter transeunt in rationem obiecti; quod variis exemplis declaratur; nam si quis faciat elemosinam propter vanā gloriam; tunc actio illa, quae ex obiecto bona est, ex circumstantia finis redditus simpliciter, ac essentialiter mala, ac proinde non amplius retinet circumstantia rationem sed transit in rationem obiecti; idem con-

tigit in actione de indifferenti, dum sit ex bono, vel in malo, ut si quis fideat ob vanam gloriam, vel ob gloriam Dei; in his enim casibus finis extrinsecus conferit actuū primam omnino speciem bonitatis, vel malitiae, ac proinde non habet rationem circumstantia, sed objectū. Respondent aliqui finem extinsecum in hoc casu retinere adiut rationem circumstantia, quia quando malitia, vel bonitas ex talis fine, adventi actioni de se indifferenti, vel bone, jam reperit illam in genere moris, ergo tunc ea malitia, vel bonitas cadit vel acutus habet, suprad moralitatem illam, quam anteactus habebat. Sed contra, quia in his casibus non remanet moralitas antiqua, sed mutatur in aliam, nec enim manet actus indifferenti, & multo minus bonus, prout anteactus erat, ut notat Vaquez dif. 52. cap. 2. er. 193. unde dicunt, quod habens votum jejunandi, si jejunum tantum ob honestatē temperantia; hic actus non est religiosus: si autem jejunat ob honestatē, & debitum adimplendi votum, tunc est actus religiosus, & sic pariforiter discutunt de actibus alium virtutum. Sed jam constat ex dictis art. 3. ad bonitatem contrahendam non sufficere voluntarium virtutum duxatas, & interpretativa: eft enim volito per imputacionem sufficiat ad contrahendam malitiam, non tamen fatus est ad contrahendam bonitatem, quia plura requiruntur ad bonum, quam ad malum; & ex alia parte dicebamus ibi cont. 12. quod est ad actum moraliter bonum requiratur, quod obiecti honestas sit cognita, ut talis, ac exprefſe volita, & amata: non tamen semper opus est, quod sit volita proper ipsam, id est, quod appetatur, tanquam obiectum ornabile motu, sed sufficit, ut feratur in rem cognitam, ut tales, etiam si non amet propter fessum enim omnis bonitas in actu est ex fine, & omnia media essent aequalis bonitas, quod falso ibi ostendit. n. 17. & paulo lupr. n. 21. unde media via tenenda est inter opiniones extremas relatas.

Hinc ad fundamentum primæ opinionis extremae, concedo quod Concionator cognoscat ex iua predicatione multos esse convertores, nisi etiam exprefſe, & direcțe velit talem animatum fructum, non habebit meritum charitatis; negant enim debere talem honestatē intendere per modum finis, & motivi formalis ad operandum, sufficit enim, quod vellet illum, tanquam medium ex honestatē obedientiae imperatum. Sic partur ad fundamentum alterius extremae opinionis dico, quod habens votum jejunandi, si tantum jejunat ob honestatē temperantia, & jejunum alium, ut medium ex votu libidi debitum ad honestatē temperantia consequendum, actu ille non tantum est temperantia, sed etiam religionis, nam ad hunc estem exprefſe voluntas, ut habens talem honestatē, licet talis honestas non amerit, ut finis, & proper lepiam, sed potius, ut medium ad finem alterius virtutis utilius, & laudabilis consequendum; Quod si est contraria moveatur ad jejunandum ex honestatē tantum religionis, & ex motivo adimplendi votum; tunc etiam actus erit in specie temperantia, quia tunc vult direcțe, ex exprefſe jejunum, ut medium à virtute religionis imperatur pro eius honestatē consequenda. Dices alio quod debet esse dicrimen inter voluntarium requiratum ad contrahendam bonitatem essentialiē obiecto, & accidentalē ex circumstantiis; ergo si ad eam requiritur voluntarium directum & exprefſum, ad hanc sufficit intendere, & interpretativa. Negatur consequentia, nam dicrimen ad eas bonitates contrahendas requirunt salvator per hoc, quod in obiectum tendit primario, & in circumstantias secundario. Dices rufus, circumstantiam personam, que inter obiectivas receneri solet, bonitatem prestare actuū, etiam si nec cognita, nec volita sit directe; aliquoq̄ Sancti insigntus, qui ex fannia humilitate reputant se habere ministrum gratiam, aut citam se esse peccatores, non magis catetis paribus bonis operibus merentur, quam si re vera tales essent, quales te reputant; quod non est dicendum; Relponeo hac ratione Coninch. dif. 3. n. 183. circumstantiam personam revocas ad formales, quia etiam non cognita, aut operis bonitate, intrā carentem speciem, quod est fatis probabile. Quod vero cognita, & intenta maiorem refundat bonitatem, non probat, quod te sentex ex parte obiecti; universaliter enim quilibet circumstantia formalis maiorem dat bonitatem cognita, & volita, ut quod, quam cognita tantum, & volita, ut quo, sicut ipse actus.

218 Arriaga dif. 1.7. et 11. contendit in hoc casu per malitiam ex fine actu de indifferenti supervenientem, non destrui moralitatem indifferenti, quod autem supponatur in actu, quod pluribus probare possit; unde concludit primam malitiam posse à circumstantia, ut talis, in genere moris oritur, quatenus moralitas primam malitiam adducens potest esse secunda simpliciter in genere moris. Verum in valde difficile caput videatur, quia illa actio verē, & propriè dicitur indifferentis in genere moris, nec mala est ex illo capite in talis genere; si ergo lemel jam ex mali finis circumstantia facta est mala, non amplius remaneat potest indifferentis in tali genere; tum quia non minus in suo genere indifference malitiam excludit, quām bonitas; sed bonitas ita malitiam excludit, ut quādū actu est ex aliquo capite mala, absoluē nequeat esse bona; ergo idem dicendum de indifferenti proportione servata. Sed an in aliquo sensu cum indifference ex obiecto desumpta stare possit bonitas, vel malitia ex fine extrinsecu derivata plenus explicabitur infra queſt. 6. art. 6. et 301. & 308. Effacius probari posset circumstantiam, ut talis, conferre posse primam speciem, & essentialiē in genere moris, & primam bonitatem posse à circumstantia, ut talis, in genere moris oritur, quando utimur medium virtutis ad confundendum finem alterius; ut quando voluntus eleemosinam ex fine penitentia, vel vanagloria, dicitur extrinsecu, quia non competit ex natura tei ipsi operi; mere enim accidit eleemosinam, quod ordinetur in fuitentia, vel van gloria; dicitur remotus, quia operari proxime ex natura sua repletis proprium obiectum, quod est eius finis intrinsecus, remotus vero tantum finem, in quem dirigunt, vel refertur ab operante; dicitur tandem finis operantis, quia talis finis adiungitur operi extrinsecu ab ipso operante; Prior finis habet pretium locum in amore, & intentione finis; posterior in electione mediiorum, nam amor, & intentione veritator circū finem tanquam circa proprium, & immediatum obiectum; electio vero circa media, refertur tantum ad finem, ut ad aliquid extrinsecu; Nos igitur hoc loquimur de fine extrinsecu, & consequenter de actu electionis, qui refertur ad talen finem, & querimus, quomodo electio mediiorum sumat bonitatem, vel malitiam ex fine; & quomodo si in hoc sensu inter circumstantias numeratur, quia tamen in actibus humanis praecipius est modus operandi cum ordine mediiorum ad finem, & peculiare habet difficultatem, & modum cauandū a reliquo circumstantiis diversum; id est peculiaritas de illo influenda fuit queſt.

Et quidem in primis certum est apud omnes; quod quando actus voluntatis ex obiecto indifferenti est, & refertur ad finem bonum habet ratione boni honestatē, tunc unum ab eo bonitatem, tanquam ex formalī motivo operandi; ergo quando volo eleemosinam ex motivo penitentia; cum volito illius mediū honestatē sit directa, & exprefſa, etiam si non sit proper fe, sed proper aliud; hoc sufficit ad contrahendam bonitatem misericordia ex talis medio, atque ita actus illi duplexem habebit honestatē; quod si primaria est, quia fuitur ex intentione operantis; nam prima, & essentialiē bonitas talis actus origineur ex circumstantia finis extrinseci, quatenus talis, primaria, & essentialiē conferre actuū bonitatem; dicendum est in calū posito voluntionem, & electionem eleemosinam ad redimendā pectata ex suo obiecto, & fine extrinsecu sumere primam, & essentialiē bonitatem in specie misericordie; etiam si talis finis non sit voluntas proper ipsum, sed tanquam medium, vel finis sub fine; aliter vero bonitas ex fine extrinsecu sibi proveniens, scilicet, persistenti etiā fecundaria, & accidentalis, ut magis constabat ex dicendum art. 7.

219 Denique alio adhuc modo potest circumstantia tranſfusa in rationem obiecti conferre primam, & essentialiē bonitatis, vel

malitiae speciem; nimis vel integrando unum obiectum totale, vel illud totale constituendo; & ratio huius est, quia quod respectu unius actus est circumstantia, respectu alterius potest esse obiectum aut totale, aut particula; sic circumstantia, respectu eius carnium in die Veneris pertinet ad escentiam, & constitutivum peccati temperantie; sic particula quantitas domini ad actuū libertatis; & certa quantitas, qualitatque cibi ad actuū temperantie concurredunt, ut obiectum particula, ex integrat obiectum totale liberalitatis, & temperantie, quā tamē ad actuū misericordie, quā pro objecto essentialiē habet, ita in opere panperis (tobelandi), concurredunt, ut pura circumstantia. Scio Vaquez dif. 54. cap. 2. vel obiectum temperantie, quod constituit ex quantitate cibi, & potus, tamē explicitetur per multum, & parvum, quae est circumstantia. Quid secundum Theologos, longe tamen differre ab his circumstantiis, quod ibi pluribus declarare nesci dicens formaliter non multum comedere, ut sic, actuū constitutre in specie temperantie, sed excessum termini a ratione praefcripti, qui excessus deinde est capax circumstantia magni, & parvi excessus. Ceterum quicquid sit de hoc, certum est, quod si temperantie obiectum constituit ponatur ex certa quantitate cibi, & potus, tum quantitas non habet rationem circumstantia, se obiecti; & haec dicta sufficiente de circumstantiis pro aliquo Tyronum instructione in materia de actibus humanis.

ARTICULUS QUINTUS.

Quomodo actus humani sint boni, vel mali ex fine, ubi plus examinatur difficultates.

I Am supradictum est duplēcē esse finem in actu voluntatis, unum intrinsecum, & proximum, & dicitur finis operi, qui non differt ab obiecto, sic sublevatio misericordie, pectoris, & conscientia, in elemosinam, intrinsecus, quidem, quia ab intrinsecu convenit operi, & non ab extrinsecu; dicitur proximus, quia immediate recipitur ab operatione, cum sit idem cum obiecto eius, & dicitur finis operis, qui competit ei ex natura tei, non ex extrinsecu operantis ordinatione; alterum vero extrinsecum, & remotus, qui dicitur finis operantis, & differt ab obiecto, & prima circumstantia appellatur a Scoto dif. 40. ut si quis de elemosinam ex fine penitentia, vel vanagloria, dicitur extrinsecu, quia non competit ex natura tei ipsi operi; mere enim accidit elemosinam, quod ordinetur in fuitentia, vel van gloria; dicitur remotus, quia operari proxime ex natura sua repletis proprium obiectum, quod est eius finis intrinsecus, remotus vero tantum finem, in quem dirigunt, vel refertur ab operante; dicitur tandem finis operantis, quia talis finis habet pretium locum in amore, & intentione finis; posterior in electione mediiorum, nam amor, & intentione veritator circū finem tanquam circa proprium, & immediatum obiectum; electio vero circa media, refertur tantum ad finem, ut ad aliquid extrinsecu; Nos igitur hoc loquimur de fine extrinsecu, & consequenter de actu electionis, qui refertur ad talen finem, & querimus, quomodo electio mediiorum sumat bonitatem, vel malitiam ex fine; & quomodo si in hoc sensu inter circumstantias numeratur, quia tamen in actibus humanis praecipius est modus operandi cum ordine mediiorum ad finem, & peculiare habet difficultatem, & modum cauandū a reliquo circumstantiis diversum; id est peculiaritas de illo influenda fuit queſt.

Et quidem in primis certum est apud omnes; quod quando actus voluntatis ex obiecto indifferenti est, & refertur ad finem bonum habet ratione boni honestatē, tunc unum ab eo bonitatem, tanquam ex formalī motivo operandi; ergo quando volo eleemosinam ex motivo penitentia; cum volito illius mediū honestatē sit directa, & exprefſa, etiam si non sit proper fe, sed proper aliud; hoc sufficit ad contrahendam bonitatem misericordia ex talis medio, atque ita actus illi duplexem habebit honestatē; quod si primaria est, quia fuitur ex intentione operantis; nam prima, & essentialiē bonitas talis actus origineur ex circumstantia finis extrinseci, quatenus talis, primaria, & essentialiē conferre actuū bonitatem; dicendum est in calū posito voluntionem, & electionem eleemosinam ad redimendā pectata ex suo obiecto, & fine extrinsecu sumere primam, & essentialiē bonitatem in specie misericordie; etiam si talis finis non sit voluntas proper ipsum, sed tanquam medium, vel finis sub fine; aliter vero bonitas ex fine extrinsecu sibi proveniens, scilicet, persistenti etiā fecundaria, & accidentalis, ut magis constabat ex dicendum art. 7.

D. Bonav. 2. dif. 40. art. 1. & clarē deducitur ex dictis art. praed. cum enim ibi determinatum sit, actuū ex circumstantiis quoque bonitatem, vel malitiam accipere, & cum inter circumstantias, finis primum obtineat locum, consequens est, ut actuū a fini suauem accipiat bonitatem, vel malitiam; Dices, hinc sequi, quod si quis futuratur ad dandam eleemosinam, talis actus sit bonus ex illo fine honesto. Negatur consequentia; quando enim dicimus actuū humanum fumere bonitatem ex bono.

bono fine non loquimur de fine bono in genere moris materialiter tantum, verum etiam formaliter; in eo autem casu finali elemosina solum materialiter est bonus, ac veluti in esse signato, quatenus est materia virtutis misericordia; non vero formaliter, & in esse exercito, id est, prout finalizat, seu prout est ratio appetendi media propter ipsum, qui finalizat movementum voluntatem ad appetendum media mala proprie ipsum, ac proinde cum formaliter malus, & solum materialiter bonus; sed quia circa hoc peculiares ceterum difficultates, singula sunt breviter in hoc articulo resolvenda.

Prima Difficultas.

226. Prima itaque difficultas est, an accidente bonitate, vel malitia finis maneat solum prior bonitas, vel malitia, que est ex obiecto; quod est querere, an electione accipiat bonitatem, vel malitiam etiam a medio; & quidem quod malitiam omnes affirmant respondent, quia ut super dicebamus, eligere futurum pro electio fina ex solo medio est malum; & furor propter luxuriam duas dicit malitas species diversas: & ratio est, quia electione respicit essentialiter medium; ergo ab illo, si malum sit, malitiam accipit, quia malum ex quoconque defectu: tota itaque difficultas est de bonitate; Prima opinio negat actu electionis lumen bonitatem ex medio, quamvis in genere suo honesto, & bono: ratio est quia bonitas interioris actus lumen a motivo operantis, ut in proprio loco motuum est finis, & bonitas obiecti quasi materialiter, & per accidens habet ad talen finem. Accedit, quod medium qua ratione medium est, non habet ullam bonitatem, vel malitiam, nisi quam ex fine defumit: si aliquam alio titulo habet, quasi materialiter, & per accidens habet ad talen finem; ergo actu electionis nullam prorsus bonitatem confert nisi substantialiter, nec accidentale; ita Vaquez *dip. 5. i. 3.* cum aliis ab ipso citatis. Secunda opinio docet, quod si appetitur medium praeceps, ut utile ad alium finem, non pectara, & intenta intrinseca bonitate ipsius medi, talis actus non sumit bonitatem a medio, sed tantum a fine: ratio est, quia ut actus sit bonum in aliqua specie, debet attinger formaliter obiectum; ita huc sit ratio intenta: & per le motiva ad illum actum; si ergo quis eligat medium in eum quidem honestum, non tam eo, quod in honestum est, sed tantum quia utile ad alium honestum, hic actus non habebit speciem honestatis ex medio, id tantum ex fine. Si vero quis appetetur medium, non tantum eo, quod utile est ad alium finem, sed simul etiam eo, quod in honestum est, tunc actus electionis habet quoque tam honestatem ex medio. Ratio est, quia voluntas potest amare certum objectum ob plures similes rationes bonitatis in eo inventas, ergo ob unam abundantem proprie honestatis in le, & alteram relativam utilitatem ad alium finem honestum; & sic potest quae induci ad jejunandum, cum ob utilitatem ad tunc cattuatum; ita Coninch. lib. 1. de virtutibus *dip. 3. d. 9. Curiel. q. 18. art. 6. sub. 1.* Amicus *dip. 1. 4. scilicet 1. Averia q. 18. f. 1. o. Beccanus tral. 1. c. 4. q. 4. Suarez tral. 3. *dip. 3. Lezana tral. 2. dip. 8. q. 8.* Salmanticenses, Montesin, Alvarez, & illi Recentiores.*

227. Iacit controversia prima opinio minimè est admittenda, ut potest esse nisi fundatum; licet enim bonitas interioris actus fumetur lempor a motivo operantis, non tam neceſſe est, ut tunc motivum sit bonitas solum finis: potest enim fieri, ut duo, vel plura sint motiva sibi subordinata, nempē bonitas propria, & intrinseca medi, & bonitas finis: unde non a solo fine, sed etiam a medio de honesto electione in tali causa bonitatem accipit; probatur assumptum, quia non repugnat idem objectum proxime amari propter ipsum, & remote propter aliud, imo & verisimile est hoc semper evenire, cum unum medium praeferatur aliis: tunc enim illud aliquid continet in le bonitatis honesta, vel delectabiliter propter meam utilitatem, verbi gratia, cum praefero exhortationem peditationis ad iter agendum, prater utilitatem est ibi bonum delectabile, quod me mover ad effectum; quod in causa medium primario habet rationem finis, quatenus proxime propter bonitatem suam appetitur; secundari autem rationem medii, quatenus propter utilitatem suam appetitur remoto propter hunc, vel illum finem: & similiter affectus circa tale obiectum in tali causa primario habet rationem intentionis; secundari electionis propter eandem rationem; & ita contingit, quando utrak bonitas reperitur in acta electionis: si enim quis intendens causatum, & apud le de medis deliberans ad talen finem acquirendum, allicitur ab honestate abstinentia, ut eligat jejunium praet aliis mediis, prouisus redē operatur, & retribuit penes honestatem utriusque virtutis: & ita universaliter evenit; cum aliquis vult pium opus facere, ut placet Deo; & quidem negat nequitalem operandi modum esse frequenter in ordine humani actu, aliquoquin actus unius virtutis impetrari non posset ab alia virtute, quod fallunt est, nam actus

allatum virtutum imperari possunt à charitate vel à religione, vel obedientia.

Hic est dilectus, quo utitur secunda opinio contra priam: qui licet veram contineat doctrinam, & contra priam opinionem fati urgeat: artamen rem sufficiente declarare non videtur, nec proprii probare, quod electio, ut talis, bonita. tem accipiat a medio, quatenus tale, & quidem hoc postterius palam convincit ex concessis in ipso dilectu, etiam enim talis ordinando actum unius virtutis ad finem alterius: jam in ipso conceditur medium in tali causa primario habere rationem finis, quatenus proxime ob sum honestatem appetitur, & secundari rationem medi, quatenus ob suam utilitatem appetitur utrumque propter hunc, vel illum finem: quia ratione etiam conceditur in eodem causa affectum circa tale objectum primario, habere rationem intentionis, & secundari electionis: jam ergo patet, quod ha dicurrendo minime probatur, quod electio, ut talis, bonitatem accipiat a medio, quatenus tali, sed tantum quod actus ille, five ut unus, & idem, five diversus, quatenus intentio est, sumit bonitatem a medio, non ea ratione, quia medium est, sed qua finis: quia nequit taliter primam opinionem convincit, quia quando negat electionem lumere a medio bonitatem, loquitur de electione, & medio, quatenus talis finit.

Quod vero neque rem sufficienter declarat, ita probo: quamvis enim negari nequeat illum operandi modum a secunda intentione alterum esse frequenter in ordine humani actuum ut neque idem obiectum proxime anetur propter te, & remoto propter aliud; adhuc tamen considerari potest, & amari in aliquo medio utilitas ipsa ad alium finem, non tamen ut comitantur se habens, ac veluti materialiter ad honestatem ejusdem medi, ut contingit in primo operandi modo sed ut fundatur in ipso honestate, ita ut ratio appetendi ipsam honestatem sit, quia pia honesta est utiles ad ulteriores finem: & quo calu adhuc actus electionis proprii lumen per modum electionis lumen hanc propriam honestatem specificum ex ali medio, quatenus praeceps medium est, & non quatenus finis ut etiam concedunt Coninch. & Averia loc. cit. ergo longe melius per hunc secundum operandi modum explicatur, quomodo electio, ut tali, bonitatem lumen possit a medio, quatenus talis; probatur consequentia, quia hinc hunc secundum operandi modum actus habet rationem electionis, & non intentionis; & medium amatorem praeceps, quatenus medium, quia quatenus utile ad aliud, non quatenus finis; quamvis autem talis utilitas in honestate fundetur, hoc minime oblat, quia adhuc proxime ametur, ut utile, & quatenus medium ad alium finem ordinatum; potest enim quis formaliter opus virtutis, quod expreſſe cognoscit honestum esse, & idem vel hoc honestum, quia confert ad finem alterius virtutis: hoc autem non destruit rationem honestatis, licet enim, quatenus talis, si bonitas propter te, & non ad aliud relata; adhuc tamen potest fundare utilitatem ad aliud, & quatenus talis appeti; & modo quo quis aliquam delectationem appetere potest, & quod ipsa sit utilis ad aliquem finem; quo calu adhuc illa actus dicetur honestus ex ipso honesta utilitate medi, quatenus tale, ut dictum est supra *art. 3. num. 198.* & in hoc sensu praeferimus loquitor *Scot. quol. 18. & 4. dip. 14. quef. 2. s. si queratur,* cum alius unius virtutis lapē imperatur motivo alterius, & opus melius i virtutis factum propter euidentem finem esse magis meritorum; quia ratione etiam ibi dicebamus melius esse eligere martyrium propter Deum summū dilectionem, quam jejunium, vel aliquam honestam recreationem; unde cum ea diversitas solum veniat a medio, concludendum est, quod medium honestum dare bonitatem electioni illud amanti, & quia tale.

Respondet Adversarius ideo electionem de meliori medio esse melioram, non quia a medio accipiat ullam bonitatem, sed quia medium est utilis ad finem, ac magis ideoneum pro eius consecutione. Sed haec ipsa teleportio nostri confirmat assertum; vel enim major ista utilitas, ac idoneitas sumit ex medio, vel ex fine; non a fini quia finis semper est idem, atque ideo martyrium non est magis ideoneum ad finem charitatis, quam simplex jejunium, aut honesta recreatione; si ex medio, habetur intentum, atque ita electiones sunt inaequales, non habent bonitatem diversam a fine, sed a mediis in le diversis, tunc tunc amantur. Tunc quia velle martyrium ex charitate, habet maiorem bonitatem moralē, eo quod est actus eliciens a fortitudine, unde inquit Paulus ad Hebreos 11. sanctos martyres fortiter passos esse in bello: ergo oratio ex objecto propter bonitatem diversam a bonitate finis. Dices, hinc collegi, martyris elegit martyrium, ut magis Deo placeat, non tantum ex quod utile est ad talen finem, sed simili etiam, quia in le majorum habebat honestatem, quam actus aliarum virtutum, ita ut ratio appetendi tale medium fuerit principalius honestas fortitudinis, non autem utilitas in ea fundata ad illum

libet ex illis virtutibus locorum sumptis: pro quo advertit species atomum castitatis solius duo dicere sciunt, & amare talis modus eligendus, & appetendi actum unius virtutis ad finem aliorum virtutis consequentium sit possibilis, ut dictum est iusta placitum secundae opinionis; hoc tamen non falsum, quod electio, ut sic, possit sumere bonitatem a medio, ut sic, quod hic probare contendimus contra primam opinionem, tunc quia alter quoque modus operandi possibilis est, ac frequens, quod consideretur, & amerit in aliquo medio utilitas ad finem in ipsa ejusdem fundatione, ratiō appetendi honestatem, ipsam finit, quia ipsa honestas est utile ad talen finem, adeo quod si ad ipsum utilis non esset, non amaret, etiam in tali causa actus electionis bonitatem sumit ex ipsa medi utilitate immediatè, & proxime, non vero ex medi honestate, nisi remotè, & comitantur.

231. Accedit, quod art. 3. probatum est electionem posse esse bonam ex ipso, quod res, quae amatur sit honestum, & expreſſe cognoscatur; ut tali, etiam motu non sit honestum, sed in differens, ut ibi *no. 202.* explicatum est exemplo iustum mercatorum exercitent ad Lucrandum; nam talis boni medi electio censerit honesta, etiam ad finem indifferentem sit ordinata; in quo certè causa bonitatem habet a medio praeceps, & non a fine, qui supponit indifferentis. Ceterum Arriaga *dip. 15. q. 3. c. 3.* est hoc judicet probabile; probabilitus tamen ex infinitum bonum medium appeti debet propter honestum finem, ut ejus electio bona dicatur in genere moris; quia licet media utilitas intrinsecam habere possint independentes a fine, quod tamen haec utilitas bona, vel mala sit, a bonitate, vel malitia finis provenit; nam esse utile ad bonum est bona utilitas, est vero ad malum est mala utilitas, ex quo inferit, quod esse utile ad rem indifferentem non est bona utilitas, sed indifferens, & sicut licet medium ex se sit bonum, si tamet anatur, ut utile ad malum finem, jam redditum malum; quando ad bonum, redditum ex ipso fine bonum; ita etiam redditum indifferentis ab ipso indifferentem. Ex quo tandem inferit velle exercere justitiam propter Lucrum, vel alium finem indifferentem, non est actum bonum, quia tunc proprii non amatur actus justitiae, sed utilitas quasi physica ad Lucrum quod autem ibi de facta concordat honestus in eo medio, est omnino per accidens respectu operantis; neque enim ab ea honestate moveret, sed ab utilitate physica, nam honestas moralis, quia tali non est utilis ad finem indifferentem.

232. Verum, sive possit eligi bonum medium propter finem indifferentem, ita electio adhuc bona dicatur, sive non, nec praedicta est illam, que sumitur ex fine operantis. & in actionibus internis pro regula generali afiguntur, ut tam electio, quam intentio accipiunt primariam malitiam, vel bonitatem ex fine: secundum autem ex medio fundamentum Vaquez est, quia electio non fertur in medium, tanquam in aliquo propter le volibile, sed tota ratio propter quam fertur est utilitas, quam habet per se in finem: ergo electio primario respectu medium quatenus sit, ut in actionem ratione referatur ad finem ergo electio, ut electio, & intentio accipiunt primariam malitiam, vel bonitatem ex fine: secundum autem intentum ex medio fundamentum Vaquez est, quia electio non fertur in medium, tanquam in aliquo propter le volibile, sed tota ratio propter quam fertur est utilitas, quam habet per se in finem ratione referatur ad finem ergo electio, ut electio, & intentio accipiunt primariam malitiam, vel bonitatem ex fine: & immutabili, a tempore autem etiam sit motuum, ex parte fecit folium, & accidentiale, & non cum electio habeat medium pro objecto proximo, & immutabili, sicut vero pro remoto; dicunt quod si folius finis moveat, non tamen dat electioni species intentiale, sed tantum accidentalem; fundamentum est, quia communis est omnibus potentias, & actionibus a proximo obiecto sumere intentiam specificam, non a remoto, ergo id est in actionibus humanis Conf. quia illa center debet species intentiale, & primaria in actionibus humanis, quae nunquam mutatur, semper acutum concomitatur: sed in acto eleemosynae propter amorem Dei, & intentio species est intentiale, & accidentiale vero est charitas, quia accidens actum eleemosynae, quod fiat propter amorem Dei, vel aliis finem, ergo semper ex objecto proximo prima, & intentio species actus humani sumit debet. Tertia tandem intentia distinguunt: & inquit, quod quando finis est proximum, & totale motuum, propter quod eligit medium, tunc electio mediū fuit primam, & intentiale species intentiale a fine, unde cum quis ait proximum non propter bonitatem, quae est electio, sed tantum finis moveat, non tamen dat electioni species intentiale, sed tantum accidentalem; fundamentum est, quia communis est omnibus potentias, & actionibus a proximo obiecto sumere intentiam specificam, non a remoto, ergo id est in actionibus humanis Conf. quia illa center debet species intentiale, & primaria in actionibus humanis, quae nunquam mutatur, semper acutum concomitatur: sed in acto eleemosynae propter amorem Dei, & intentio species est intentiale, & accidentiale vero est charitas, quia accidens actum eleemosynae, quod fiat propter amorem Dei, vel aliis finem, ergo semper ex objecto proximo prima, & intentio species actus humani sumit debet. Tercia tandem intentia distinguunt: & inquit, quod quando finis est proximum, & totale motuum, propter quod eligit medium, tunc electio mediū fuit primam, & intentiale species intentiale a fine, unde cum quis ait proximum non propter bonitatem, quae est electio, sed tantum finis moveat, non tamen dat electioni species intentiale, sed tantum accidentalem; fundamentum est, quia communis est omnibus potentias, & actionibus a proximo obiecto sumere intentiam specificam, non a remoto, ergo id est in actionibus humanis Conf. quia illa center debet species intentiale, & primaria in actionibus humanis, quae nunquam mutatur, semper acutum concomitatur: sed in acto eleemosynae propter amorem Dei, & intentio species est intentiale, & accidentiale vero est charitas, quia accidens actum eleemosynae, quod fiat propter amorem Dei, vel aliis finem, ergo semper ex objecto proximo prima, & intentio species actus humani sumit debet.

233. Sed Vrgebis: ergo velle martyrum propter Deum summa dilectionem est actus in durum virtutis specie existens. Respondet Arriaga *dip. 5. num. 29.* hoc posse, ac debere concedi, non quidem in coenitu, ut actus ille duas habeat species atomas, sed unam tertiam inaequale convenientem cum qua-